

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар

па навуковай рабоце БДУКМ

_____ В. Р. Языковіч

«__» _____ 2021 г.

Рэгістрацыйны № ВД-_____/вуч.

**АЎТАМАТЫЗАВАННЯ
БІБЛІЯТЭЧНА-ІНФАРМАЦЫЙНЫЯ
СІСТЭМЫ**

Вучэбная праграма

*ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная
дзеяснасць (па напрамках)*

Вучэбная праграма распрацавана на аснове адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі I ступені ОСВО 1-23 01 11-2014 па спецыяльнасці 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках), вучэбных планаў па спецыяльнасці 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках), рэгістрацыйныя нумары Е 23-1-90/17 вуч. ад 04.07.2017, Е 23-1-88/17 вуч. ад 04.07.2017

СКЛАДАЛЬНІК

М. А. Яцэвіч, загадчык кафедры бібліятэчна-інфармацыйнай дзейнасці ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат педагагічных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Р. С. Матульскі, генеральны дырэктар дзяржаўнай установы «Нацыянальная бібліятэка Беларусі», доктар педагагічных навук, прафесар;

Т. С. Жылінская, загадчык кафедры інфармацыйных тэхналогій у культуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат педагагічных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай інфармацыйных рэсурсаў і камунікацый установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 8 ад 27.03.2020 г.);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 5 ад 10.06.2020 г.)

Адказны за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч

Адказны за выпуск: М. А. Яцэвіч

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная праграма «Аўтаматызаваныя бібліятэчна-інфармацыйныя сістэмы» распрацавана для ўстаноў вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарту па спецыяльнасці 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках).

Вучэбная дысцыпліна «Аўтаматызаваныя бібліятэчна-інфармацыйныя сістэмы» з'яўляецца інтэграванай. Адна з агульнапрафесійных дысцыплін, якая забяспечвае агульнатэарэтычную і практычную базу падрыхтоўкі бібліятэчных спецыялістаў вышэйшай кваліфікацыі ў галіне аўтаматызацыі бібліятэк. Яе вывучэнне абумоўлена шырокім укараненнем у практыку работы бібліятэк сучасных інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій і неабходнасцю набывання будучымі спецыялістамі адпаведных ведаў і ўменняў.

Вучэбная дысцыпліна «Аўтаматызаваныя бібліятэчна-інфармацыйныя сістэмы» структуравана па раздзелах і тэмах, якія ўяўляюць сабой адносна самастойныя ўзбуйненыя дыдактычныя модулі зместу навучання. Змест тэм абапіраецца і спалучаецца з набытымі студэнтамі ведамі і ўменнямі пры вывучэнні абавязковых дысцыплін агульнанавуковага і агульнапрафесійнага цыкла – «Асновы інфармацыйных тэхналогій», «Тэорыя інфармацыі і дакументалогія», «Бібліятэказнаўства», «Бібліяграфазнаўства», «Аўтаматызацыя апрацоўкі тэкставай інфармацыі». У сваю чаргу ведаў і ўменні, атрыманыя пры вывучэнні гэтага курса, з'яўляюцца асновай для засваення матэрыялу іншых спецыяльных дысцыплін, у прыватнасці такіх, як «Інфармацыйныя рэсурсы», «Бібліятэчна-інфармацыйнае абслугоўванне», «Бібліятэчна-інфармацыйны маркетынг і менеджмент», а таксама дысцыплін па напрамку «аўтаматызацыя» спецыяльнасці.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – фарміраванне ў будучых спецыялістаў прафесійных кампетэнцый, якія звязаны са здольнасцю выконваць бібліятэчна-інфармацыйныя працэсы ў асяроддзі сучасных аўтаматызаваных бібліятэчна-інфармацыйных сістэм (АБІС).

Задачы вучэбнай дысцыпліны – авалоданне студэнтамі тэарэтычнымі ведамі ў галіне аўтаматызацыі бібліятэк і АБІС;

фарміраванне практычных уменняў эксплуатацыі і падтрымкі аўтаматызаваных бібліятэчных тэхналогій.

Для набыцця прафесійнай кампетэнцыі ў выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен *ведаць*:

- тэрмінасістэму, стан і праблемы аўтаматызацыі бібліятэк;
- сутнасць АБІС і іх класіфікацыю;
- прынцыпы пабудовы АБІС;
- арганізацыйна-функцыянальную структуру розных АБІС;
- жыццёвы цыкл аўтаматызаванай сістэмы;
- сродкі забеспячэння сістэмы;
- сеткавыя тэхналогіі АБІС;
- рынак прыкладнога праграмнага забеспячэння АБІС і праблемы яго выбару;

умець:

- прадстаўляць бібліятэку як аб’ект аўтаматызацыі;
- выбіраць і ўводзіць у АБІС разнастайныя сродкі інфармацыйна-лінгвістычнага забеспячэння;
- працаваць у асяроддзі дзейных АБІС і сетак;
- выкарыстоўваць web-інтэрфейс АБІС;

валодаць:

- тэхналогіяй эксплуатацыі найбольш распаўсюджаных АРМаў АБІС;
- метадыкай выбару АБІС на інфармацыйным рынку.

Выкладанне вучэбнай дысцыпліны «Аўтаматызаваныя бібліятэчна-інфармацыйныя сістэмы» заснавана на эфектыўных педагагічных метадыках і тэхналогіях, якія садзейнічаюць набыццю вопыту самастойнага вырашэння разнастайных задач: тэхналогія праблемнага навучання; праектная тэхналогія; камунікатыўная тэхналогія; метады аналізу і мадэлявання вытворчых сітуацый. Фарміраванне практычных уменняў ажыццяўляецца непасрэдна ў асяроддзі найбольш распаўсюджаных айчынных і замежных АБІС, якія выкарыстоўваюцца ў бібліятэках Беларусі.

Засваенне вучэбнай дысцыпліны «Аўтаматызаваныя бібліятэчна-інфармацыйныя сістэмы» ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі I ступені па спецыяльнасці 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках) садзейнічае фарміраванню наступных кампетэнцый спецыяліста:

Акадэмічныя кампетэнцыі:

АК-1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач.

АК-7. Мець навыкі, звязаныя з выкарыстаннем тэхнічных устройстваў, кіраваннем інфармацыяй і работай з камп'ютарам.

Прафесійныя кампетэнцыі:

ПК-1. Выконваць бібліятэчна-інфармацыйныя тэхналагічныя працэсы ў асяроддзі сучасных АБІС.

ПК-27. Суправаджаць інфармацыйна-лінгвістычнае і праграмна-тэхнічнае забеспячэнне АБІС.

ПК-30. Ажыццяўляць метадыку выбару АБІС на інфармацыйным рынку.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынгавую сістэму ацэнкі вучэбна-пазнавальнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычны комплекс.

Пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны «Аўтаматызаваныя бібліятэчна-інфармацыйныя сістэмы» выкарыстоўваюцца аўдыторная, пазааўдыторная (самастойная работа студэнтаў) і групавыя формы заняткаў. Асобныя заданні выконваюцца на базе бібліятэк базавых арганізацый, а таксама ўключаюцца ў праграму вытворчай (тэхналагічнай) практыкі.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Аўтаматызаваныя бібліятэчна-інфармацыйныя сістэмы» ўсяго адведзена 228 гадзін, з якіх 110 – аўдыторныя заняткі (50 гадзін – лекцыі, 50 гадзін – лабараторныя заняткі, 10 гадзін – семінарскія заняткі). Рэкамендаваныя формы кантролю ведаў – залік і экзамен.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны

Мэта вучэбнай дысцыпліны «Аўтаматызаваныя бібліятэчна-інфармацыйныя сістэмы» і яе задачы. Месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме прафесійнай падрыхтоўкі студэнтаў, сувязь з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі. Структура вучэбнай дысцыпліны.

Асноўныя аўдыторныя заняткі і формы пазааўдыторнай работы пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны. Вучэбна-метадычнае забеспячэнне. Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў. Характарыстыка асноўных крыніц па дысцыпліне. Формы бягучага, прамежкавага і выніковага кантролю.

Раздзел I. Тэарэтычныя асновы АБІС

Тэма 1. Сутнасць аўтаматызацыі бібліятэк.

Паняцце АБІС

Паняцце і тэрмінасістэма аўтаматызацыі бібліятэк. Мэты, задачы, змест, маштабнасць аўтаматызацыі бібліятэк.

Стан аўтаматызацыі ў бібліятэках Беларусі і іншых краінах свету: агульны параўнальны аналіз.

АБІС як вынік аўтаматызацыі бібліятэкі. Вызначэнне АБІС як разнастайнасці АІС. Паняцце АБІС у «вузкім» і «шырокім» сэнсе. АБІС як складаны арганізацыйна-тэхнічны і тэхналагічны комплекс.

Сродкі забеспячэння АБІС: агульная характарыстыка. Класіфікацыя АБІС.

Тэма 2. Бібліятэка як аб'ект аўтаматызацыі

Кампанентная структура бібліятэкі і АБІС. Тыпізацыя бібліятэк як аб'ектаў аўтаматызацыі. Сістэмны падыход да аўтаматызацыі бібліятэчна-інфармацыйных працэсаў. Паняцце бібліятэчна-інфармацыйных працэсаў, падпрацэсаў, аперацый, стадый, якія падвяргаюцца аўтаматызацыі. Асноўныя тэхналагічныя бібліятэчныя працэсы ў аўтаматызаваным рэжыме: камплектаванне, апрацоўка (каталагізацыя), захоўванне, інфармацыйна-бібліяграфічнае абслугоўванне, бібліятэчнае абслугоўванне, электронная дастаўка дакументаў, кіраванне бібліятэкай і інш.

Мадэляванне як метада аналізу і выбару параметраў будучай АБІС. Тэхналагічная дакументацыя: пааперацыйныя схемы, тэхналагічныя карты, тэхналагічныя інструкцыі.

Тэма 3. Прынцыпы пабудовы АБІС

Аналіз існуючых поглядаў на прынцыпы пабудовы аўтаматызаваных інфармацыйных сістэм. Базавыя прынцыпы распрацоўкі новых, удасканалення функцыянуючых ці ўкаранення ўжо існуючых АБІС. Прынцып ідэнтычнасці і яго рэалізацыя ў тыпізацыі праектных рашэнняў. Прынцып пераймальнасці. Адкрытасць АБІС. Прынцып інтэграванасці і яго праяўленне ў аднаразовай апрацоўцы інфармацыі, карпаратыўнасці і сеткавай інтэграцыі. Прынцып сумяшчальнасці. Апаратная (тэхнічная), інфармацыйная і праграмная сумяшчальнасць у АБІС. Прынцып адаптыўнасці. Пашырэнне, маштабуемасць і мабільнасць (гнуткасць) АБІС. Прынцып кіравання і маніторынгу.

Тэма 4. Арганізацыйна-функцыянальная структура АБІС

Паняцце арганізацыйна-функцыянальнай структуры і архітэктуры АБІС, іх узаемасувязь.

Функцыянальная структура АБІС. Функцыянальныя падсістэмы. Службовыя, сістэмныя і карыстальніцкія падсістэмы. Функцыянальныя задачы.

Аўтаматызаваныя рабочыя месцы (АРМ) як асноўны спосаб рэалізацыі функцыянальных падсістэм і задач аўтаматызацыі працы бібліятэчнага работніка. АРМы і праграмныя модулі, іх суадносіны. Віды праграмных модуляў. Крытэрыі распрацоўкі АРМаў. Класіфікацыя АРМаў па функцыянальным прызначэнні і месцы выкарыстання.

Тэхналагічныя магчымасці найбольш распаўсюджаных «класічных» АРМаў: «Камплектатар», «Каталагізатар», «Чытач», «Кнігавыдача», «Кнігазабяспечанасць», «Адміністратар» і інш. (на прыкладзе АБІС Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, БІТ-2000ц, ALIS-WEB, ІРБІС, МегаПро (MARC-SQL). RFID-тэхналогіі АБІС.

Тэма 5. Жыццёвы цыкл АБІС

Паняцце жыццёвага цыкла аўтаматызаваных сістэм. Комплекс дзяржаўных стандартаў на аўтаматызаваныя сістэмы. Стадыі і этапы іх стварэння і ўкаранення.

Праектаванне АБІС. Фарміраванне патрабаванняў да будучай сістэмы. Перадпраектнае даследаванне бібліятэкі як аб'екта аўтаматызацыі. Распрацоўка канцэпцыі сістэмы. Распрацоўка тэхнічнага задання. Эскізнае праектаванне. Тэхнічнае праектаванне. Рабочае праектаванне і распрацоўка рабочай дакументацыі.

Увод АБІС у дзеянне. Падрыхтоўка бібліятэкі да ўводу сістэмы ў дзеянне. Падрыхтоўка персаналу. Камплектацыя сістэмы праграмна-тэхнічным комплексам і інфармацыйна-лінгвістычным забеспячэннем. Мантажныя работы. Пуска-наладачныя работы. Правядзенне папярэдніх выпрабаванняў. Правядзенне вопытнай эксплуатацыі. Прыёмачныя іспыты.

Суправаджэнне АБІС. Выкананне работ у адпаведнасці з гарантыйнымі абавязкамі. Паслягарантыйнае абслугоўванне.

Адміністраванне АБІС. Санкцыянаванне доступу і абарона інфармацыі ў сістэме.

Змена пакалення АБІС у бібліятэцы.

Раздзел II. Сродкі забеспячэння АБІС

Тэма 6. Інфармацыйнае забеспячэнне

Склад і роля інфармацыйнага забеспячэння (ІЗ) АБІС. Віды інфармацыі, якія цыркулююць у АБІС.

Паняцце фармату АБІС. Структура фарматаў: даныя, палі, запісы, файлы.

Віды фарматаў. Унутраныя фарматы. Камунікатыўныя фарматы. Фарматы UNIMARC і BELMARC, іх суадносіны; іншыя камунікатыўныя фарматы, якія выкарыстоўваюцца ў сучасных АБІС.

Тэхналогія ўводу ў АБІС бібліяграфічных запісаў у фармаце BELMARC з аўтарытэтным кантролем. Структура бібліяграфічнага запісу ў фармаце BELMARC.

Базы даных АБІС: віды, структура, асаблівасці пабудовы.

Патрабаванні да ІЗ АБІС.

Тэма 7. Лінгвістычнае забеспячэнне

Прызначэнне лінгвістычнага забеспячэння (ЛЗ). Сродкі лінгвістычнага забеспячэння, якія выкарыстоўваюцца ў АБІС. Мова апрацоўкі бібліятэчна-бібліяграфічных даных. Класіфікацыйныя мовы. Дэскрыптарныя мовы і інфармацыйна-пошукавыя тэзаўрусы. Аб'ектна-прыметавыя мовы. Мовы арфаграфічнага кантролю і транслітэрацыі. Мовы запытаў і маніпулявання данымі. Лінгвістычныя працэсары.

Мова аўтарытэтных/нарматыўных файлаў. Склад аўтарытэтных файлаў. Міжнародныя і нацыянальныя службы аўтарытэтных файлаў. Фарміраванне банка аўтарытэтных файлаў. Тэхналогія ўводу аўтарытэтных файлаў у фармаце BELMARC.

Рынак баз даных асобных сродкаў ЛЗ. Характарыстыка ЛЗ найбольш распаўсюджаных АБІС.

Тэхналогія фарміравання і выкарыстання ЛЗ у сістэме. Сродкі падтрымкі ЛЗ. Патрабаванні да ЛЗ АБІС.

Тэма 8. Праграмнае забеспячэнне

Агульнае (стандартнае) праграмнае забеспячэнне (ПЗ). Аперацыйныя сістэмы, сістэмы кіравання базамі даных (СКБД) і сервісныя праграмы (уціліты), якія выкарыстоўваюцца ў АБІС, іх віды.

Мовы праграмавання для АБІС: агульная характарыстыка. Сеткавае ПЗ АБІС. СКБД АБІС: прызначэнне, структура, арганізацыя. Характарыстыка СКБД, якія выкарыстоўваюцца ў АБІС: MS-SQL, Oracle, Sybase, CDS/ISIS і інш.

Прыкладное ПЗ АБІС. Пакеты прыкладных праграм (ППП): агульная характарыстыка.

Вольнае і ліцэнзаванае ПЗ, асаблівасці выкарыстання ў сістэме.

Праграмная дакументацыя.

Патрабаванні да ПЗ АБІС.

Тэма 9. Тэхнічнае забеспячэнне

Камп'ютарныя і перыферычныя ўстройства. Віды працэсараў, манітораў, прынтараў, сканераў, мадэмаў, якія выкарыстоўваюцца ў АБІС.

Сеткавае абсталяванне АБІС. Сродкі мультымедыя.

Тэхнічнае абслугоўванне АБІС.

Выбар і патрабаванні да тэхнічнага забеспячэння АБІС.

Тэма 10. Арганізацыйна-кадравае і эрганамічнае забеспячэнне

Паняцце арганізацыйна-кадравага забеспячэння. Склад персаналу АБІС. Адміністратары БД. Сістэмныя адміністратары. Сістэмныя аналітыкі. Праграмісты. Інжынеры-электронікі. Аператары ПЭВМ. Намеснікі дырэктараў бібліятэк па інфармацыйных тэхналогіях, загадчыкі аддзелаў аўтаматызацыі. Іх функцыянальныя абавязкі. Дакументацыя, якая рэгламентуе работу персаналу ў аўтаматызаванай сістэме.

Структура і арганізацыя работы аддзелаў аўтаматызацыі бібліятэк. Палажэнні аб аддзелах.

Падрыхтоўка кадраў для АБІС.

Паняцце эрганомікі АБІС. Арганізацыя працоўных месцаў карыстальнікаў. Умовы работы з персанальнымі камп'ютарамі. Камп'ютарныя сіндромы. Санітарныя і гігіянічныя патрабаванні. Мікраклімат у бібліятэцы (тэмпература, вентыляцыя, асвятленне) і яго ўздзеянне на функцыянаванне сістэмы.

Раздзел III. Сеткавыя тэхналогіі АБІС

Тэма 11. Internet як аснова функцыянавання АБІС

Internet як інфармацыйна-камунікацыйнае асяроддзе функцыянавання АБІС. Web-шлюзы ў АБІС. Спосабы падключэння АБІС да Internet. Web-інтэрфейс АБІС. Месца АБІС у бібліятэчным internet-комплексе. Адрасы (сайты) бібліятэчных web-сервераў сістэмы. Браўзеры для прагляду старонак бібліятэчных web-сервераў. Спецыяльныя пратаколы перадачы і атрымання даных. Сэрвісы Internet у асяроддзі АБІС. Паняцце і выкарыстанне «воблачных тэхналогій» у АБІС.

Пошук інфармацыі з выкарыстаннем web-інтэрфейса АБІС. Глобальныя і даведачныя пошукавыя сістэмы (машыны). Тыпы інфармацыйных запытаў, якія можна выканаць з іх дапамогай. Сістэма ОРАС для пошуку бібліяграфічнай інфармацыі ў электронных каталогах.

Тэма 12. Лакальныя тэхналогіі АБІС

Прызначэнне і асаблівасці лакальных бібліятэчных камп'ютарных сетак (ЛБКС). Кампаноўка ЛБКС. Тэхналогія функ-

цыянавання. Метады перадачы паведамленняў. Сеткі тыпу Ethernet.

Асноўныя падыходы да класіфікацыі лакальных сетак. ЛБКС па архітэктурцы пабудовы, іх прызначэнне і асаблівасці. Сервер баз даных і сервер дадаткаў. Кліенцкая частка.

ЛБКС па тапалогіі (канфігурацыі) сеткавых спалучэнняў: «шына», «кальцо», «зорка», «дрэва». ЛБКС па відах пабудовы, колькасці выкарыстоўваемых ПЭВМ, арганізацыі перадачы інфармацыі, тыпе выкарыстоўваемых сродкаў, спосабе кіраўніцтва і інш.

Тэма 13. Карпаратыўныя тэхналогіі АБІС

Паняцце карпаратыўных (размеркавальных) бібліятэчных камп'ютарных сетак (КБКС). Карпаратыўныя бібліятэчныя парталы. КБКС тыпу Intranet, іх асноўныя віды і тэхналогія функцыянавання. Пратаколы перадачы даных у КБКС. Пратакол Z39.50.

Функцыянаванне АБІС у карпаратыўным рэжыме работы. Тэхналогія карпаратыўнай каталагізацыі і рэтраканверсіі каталогаў, электроннай дастаўкі дакументаў, экспарту/імпарту інфармацыі. Зводны электронны каталог як адна з асноўных падсістэм КБКС.

Кансорцыумы як арганізацыйная структура КБКС. Класіфікацыя бібліятэчных кансорцыумаў па розных прыметах. Буйнейшыя кансорцыумы свету. Бібліятэчныя кансорцыумы ў Рэспубліцы Беларусь.

Тэма 14. Электронныя бібліятэкі і электронная дастаўка дакументаў як падсістэмы АБІС

Паняцце і перавагі электронных бібліятэк (ЭБ). Віды ЭБ.

Спосабы стварэння электронных бібліятэк. Тэхналогія алічбоўкі дакументаў. Асаблівасці тэхналогіі пабудовы электронных бібліятэк як падсістэм АБІС. Патрабаванні да праграма-тэхнічнага комплексу.

Нацыянальныя і міжнародныя праекты ЭБ.

Паняцце электроннай дастаўкі дакументаў (ЭДД). Тэхналогія ЭДД у АБІС. Арганізацыя ЭДД у бібліятэцы.

Уздзеянне аўтарскага права на развіццё электронных бібліятэк і электроннай дастаўкі дакументаў.

Раздзел IV. Рынак праграмнага забеспячэння АБІС

Тэма 15. Структура рынку праграмнага забеспячэння АБІС

Рынак праграмнага забеспячэння (ПЗ) як сегмент інфармацыйнага рынку. Асноўныя тэндэнцыі развіцця сусветнага рынку ПЗ АБІС. Пастаўшчыкі сістэм. Пасрэднікі. Умовы паставак. Цанавая палітыка.

Праблемы ліцэнзавання і аховы праў уласнасці на ПЗ АБІС.

Асацыяцыі (клубы) карыстальнікаў сістэм.

Рынак ПЗ АБІС эканамічна развітых краін свету: ЗША, Вялікабрытаніі, Францыі, Нідэрландаў, Ізраіля і інш. Праграмнае забеспячэнне АБІС краін СНД. Рынак праграмнага забеспячэння АБІС Беларусі.

Методыка вывучэння рынку ПЗ АБІС і апаратных сродкаў да сістэм.

Тэма 16. Праблемы выбару прыкладнога праграмнага забеспячэння АБІС

Працэдура выбару сістэмы. Ацэнка рэальных патрэб і магчымасцей бібліятэкі. Фарміраванне пераліку патрабаванняў да АБІС. Улік патрабаванняў і галінова-рэгіянальных асаблівасцей карыстальнікаў.

Ацэнка якасці і выбар праграмных сродкаў і абсталявання. Формы даследавання якасці праграмнага забеспячэння АБІС. Вывучэнне «жыццяздольнасці» распрацоўшчыка (пастаўшчыка) сістэмы, гарантыі.

Вывучэнне магчымасцей карпаратыўнага набыцця праграмнага забеспячэння АБІС. Цанавыя скідкі. Умовы паставак, навучанне сістэме і яе суправаджэнне. Арганізацыя тэндара. Вядзенне перамоў з пастаўшчыком, падрыхтоўка дакументацыі і заключэнне дагавора на пастаўку.

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ
ДЫСЦЫПЛІНЫ**
(дзённая форма атрымання адукацыі)

Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін			Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
	лекцыі	семінарскія заняткі	лабараторныя заняткі		
Уводзіны	1				
Раздзел I. Тэарэтычныя асновы АБІС					
<i>Тэма 1.</i> Сутнасць аўтаматызацыі бібліятэк і АБІС	2			2	групавое абмеркаванне
<i>Тэма 2.</i> Бібліятэка як аб'ект аўтаматызацыі	2		2	2	падрыхтоўка тэхналагічных карт
<i>Тэма 3.</i> Прынцыпы пабудовы АБІС	2	2		2	групавое абмеркаванне
<i>Тэма 4.</i> Арганізацыйна-функцыянальная структура АБІС	3		8		прадстаўленне лабараторных работ
<i>Тэма 5.</i> Жыццёвы цыкл АБІС	2	2	2	2	групавое абмеркаванне, тэст па раздзелу
Раздзел II. Сродкі забеспячэння АБІС					
<i>Тэма 6.</i> Інфармацыйнае забеспячэнне	4		4	2	прадстаўленне лабараторных работ
<i>Тэма 7.</i> Лінгвістычнае забеспячэнне	4		6		прадстаўленне лабараторных работ
<i>Тэма 8.</i> Праграмнае забеспячэнне	2			2	напісанне рэфератаў
<i>Тэма 9.</i> Тэхнічнае забеспячэнне	2		2	2	падрыхтоўка прэзентацый

<i>Тэма 10.</i> Арганізацыйна-кадравае і эрганамічнае забеспячэнне	2	2		2	групавое абмеркаванне, тэст па раздзелу
Раздзел III. Сеткавыя тэхналогіі АБІС					
<i>Тэма 11.</i> Internet як аснова функцыянавання АБІС	2		4	2	падрыхтоўка рэфератаў
<i>Тэма 12.</i> Лакальныя тэхналогіі АБІС	4		6	2	падрыхтоўка прэзентацый
<i>Тэма 13.</i> Карпаратыўныя тэхналогіі АБІС	2				
<i>Тэма 14.</i> Электронныя бібліятэкі і электронная дастаўка дакументаў як падсістэмы АБІС	2		4		прадстаўленне лабараторных работ, тэст па раздзелу
Раздзел IV. Рынак праграмнага забеспячэння АБІС					
<i>Тэма 15.</i> Структура рынку праграмнага забеспячэння АБІС	2				
<i>Тэма 16.</i> Праблемы выбару прыкладнога праграмнага забеспячэння АБІС	2	2	2	2	падрыхтоўка рэфератаў
Усяго...	40	8	40	22	

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ
ДЫСЦЫПЛІНЫ
(завочная форма атрымання адукацыі)**

Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін			Форма кантролю ведаў
	лекцыі	семінарскія заняткі	лабараторныя заняткі	
<i>Уводзіны</i>				
Раздзел I. Тэарэтычныя асновы АБІС				
<i>Тэма 1. Сутнасць аўтаматызацыі бібліятэк і АБІС. Бібліятэка як аб'ект аўтаматызацыі</i>	1			падрыхтоўка тэхналагічных карт
<i>Тэма 2. Прынцыпы пабудовы, арганізацыйна-функцыянальная структура і жыццёвы цыкл АБІС</i>	2	2	4	прадстаўленне лабараторных работ, тэст па раздзелу
Раздзел II. Сродкі забеспячэння АБІС				
<i>Тэма 3. Інфармацыйна-лінгвістычнае забеспячэнне</i>	2		2	прадстаўленне лабараторных работ
<i>Тэма 4. Праграмна-тэхнічнае забеспячэнне</i>	2			падрыхтоўка прэзентацый
<i>Тэма 5. Арганізацыйна-кадравае і эрганамічнае забеспячэнне</i>	1	2		тэст па раздзелу
Раздзел III. Сеткавыя тэхналогіі АБІС				
<i>Тэма 6. Лакальныя і карпаратыўныя тэхналогіі АБІС</i>	2		4	падрыхтоўка прэзентацый
<i>Тэма 7. Электронныя бібліятэкі і электронная дастаўка дакументаў як падсістэмы АБІС</i>	1			падрыхтоўка рэфератаў, тэст па раздзелу
Раздзел IV. Рынак праграмнага забеспячэння АБІС				
<i>Тэма 8. Структура рынку і праблемы выбару АБІС</i>	1	2		падрыхтоўка рэфератаў

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. Об информации, информатизации и защите информации [Электронный ресурс]: Закон Респ. Беларусь, 10 нояб. 2008 г., № 455-З: в ред. Закона Респ. Беларусь от 4 янв. 2014 г. – Режим доступа: <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=3871&p2=2/1552>.

2. *Алешин, Л. И.* Обеспечение автоматизированных библиотечных информационных систем (АБИС) : учеб. пособие / Л. И. Алешин. – М. : Форум, 2015. – 430 с. – (Высшее образование).

3. *Алешин, Л. И.* Проектирование библиотечных АИС : учеб.-метод. пособие / Л. И. Алешин. – М. : Либерейя-Бибинформ, 2008. – 351 с.

4. *Баженов, Р. С.* Поэтапное развитие АБИС: объективная неизбежность и субъективные факторы, сдерживающие процесс автоматизации / С. Р. Баженов, А. И. Павлов // Науч. и техн. б-ки. – 2012. – № 11. – С. 67–73.

5. *Башмаков, А. И.* АБИС «МАРК Cloud»: новые решения и опыт создания облачных сетей библиотек и интеграции их электронных ресурсов [Электронный ресурс] / А. И. Башмаков, Д. Н. Чикичев. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2018/disk/060.pdf>.

6. *Бродовский, А. И.* Новый продукт семейства ИРБИС – ИРБИС64+: система для создания электронной библиотеки : Вестн. Ассоциации ЭБНИТ. Вып. 17 / А. И. Бродовский // Науч. и техн. б-ки. – 2016. – № 11. – С. 104–109.

7. *Бродовский, А. И.* Перспективы развития системы ИРБИС: новый продукт ИРБИС64+: Вестн. Ассоциации ЭБНИТ. Вып. 18 / А. И. Бродовский, К. О. Сбойчаков, В. В. Соколовский // Науч. и техн. б-ки. – 2017. – № 11. – С. 65–74.

8. *Воройский, Ф. С.* Основы проектирования автоматизированных библиотечно-информационных систем / Ф. С. Воройский. – Изд. 2-е, доп. и перераб. – М. : Физматлит, 2007. – 521 с. : ил. 25; табл. 19.

9. *Воройский, Ф. С.* Развитие электронных библиотек как подсистем АБИС: перспективное направление автоматизации

библиотек [Электронный ресурс] / Ф. С. Воройский // Информационные технологии, компьютерные системы и издательская продукция для библиотек: докл. и тез. докл. Междунар. конф. «LIBCOM – 2006». – М. : ГПНТБ России, 2006. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/libcom6/disk/trud.html>. – Загл. с экрана.

10. Гончаров, М. В. Практическая реализация библиотечного интернет-комплекса : науч.-практ. пособие / М. В. Гончаров, К. А. Колосов. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2005. – 192 с.

11. ГОСТ 34.003-90. Информационная технология. Комплекс стандартов на автоматизированные системы. Термины и определения [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://belotest.by/gost/001.001.040.035/gost-34.003-90/>.

12. ГОСТ 34.601-90. Информационная технология. Комплекс стандартов на автоматизированные системы. Автоматизированные системы. Стадии создания [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://docs.cntd.ru/document/gost-34-601-90>.

13. Грибов, В. Т. Тенденции развития средств автоматизации информационно-библиотечных технологий и их практическая реализация на примере АБИС MegaPro [Электронный ресурс] / В. Т. Грибов, С. В. Ефремов, Л. В. Левова. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2019/disk/031.pdf>.

14. Григянец, Р. Б. Корпоративные системы и технологии автоматизации библиотек в Беларуси / Р. Б. Григянец, Г. О. Лаужель, Е. В. Степанцова // Информатика. – 2013. – № 2. – С. 123–131.

15. Григянец, Р. Б. Облачные технологии в автоматизации библиотечной и информационной деятельности в Национальной академии наук Беларуси [Электронный ресурс] / Р. Б. Григянец, Ю. В. Костюкевич, Ж. М. Молчан. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2016/disk/017.pdf>.

16. Колкова, Н. И. Информационное обеспечение автоматизированных библиотечно-информационных систем (АБИС): учебник для академического бакалавриата / Н. И. Колкова, И. Л. Скипор. – 2-е изд. – Кемерово : Изд-во КемГИК, 2018. – 355 с.

17. Корпоративная система автоматизации библиотек на основе интернет-технологий БИТ-2000и / Объединенный институт проблем информатики Национальной академии наук Бела-

руси. – Режим доступа: http://uiip.bas-net.by/work/dev_uiip/1968/.

18. *Левава, Л. В.* Новые архитектурные решения в АБИС МегаПро [Электронный ресурс] / Л. В. Левава. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2018/disk/057.pdf>.

19. *Протопопова, Е. Э.* Функционирование библиотек в облачной телекоммуникационной среде / Е. Э. Протопопова // Науч. и техн. б-ки. – 2016. – № 2. – С. 42–54.

20. *Редькина, Н. С.* Эффективные веб-технологии в деятельности библиотеки / Н. С. Редькина // Науч. и техн. б-ки. – 2017. – № 3. – С. 15–24.

21. *Тимошенко, И. В.* RFID-оборудование в библиотеках: вопросы выбора и применения / И. В. Тимошенко // Науч. и техн. б-ки. – 2017. – № 3. – С. 43–53.

22. *Фисенко, Л. В.* Технологическое взаимодействие АБИС Национальной библиотеки Беларуси со Сводным электронным каталогом в условиях разного программного обеспечения / Л. В. Фисенко, Н. А. Шамко // Материалы VI Междунар. книговедческих чтений «Библиотеки в формировании инновационной среды для развития науки, образования и бизнеса» (Минск, 27–29 окт. 2010 г.). – Минск, 2010. – С. 323–327.

23. *Шереметьева, А. А.* Каталоги библиотек нового поколения и сервисы Discovery: опыт Национальной библиотеки Беларуси / А. Шереметьева, М. Никифорова, З. Петровская // Бібліятэчны свет. – 2019. – № 2. – С. 3–6 : ил.

24. *Шрайберг, Я. Л.* Основные положения и принципы разработки автоматизированных библиотечно-информационных систем и сетей : учеб.-практ. пособие / Я. Л. Шрайберг. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Либерея, 2001. – 102 с.

25. *Шрайберг, Я. Л.* Принципы построения автоматизированных библиотечно-информационных систем и сетей: дис. в виде научного доклада на соиск. ученой степени д-ра техн. наук / Я. Л. Шрайберг. – М. : ГПНТБ, 1999. – 40 с.

26. *Яцевич, Н. А.* Автоматизация библиотек: проблемы терминологии / Н. А. Яцевич // Науч. и техн. б-ки. – 2007. – № 2. – С. 50–54.

27. *Яцэвіч, М. А.* Карпаратыўныя бібліятэчныя сістэмы і іх роля ў фарміраванні інфармацыйных рэсурсаў Беларусі / М. А. Яцэвіч // Информационное обеспечение науки Беларуси: прошлое, настоящее, будущее. – Минск, 2003. – С. 42–50.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Дадатковая

1. АБИС МегаПро [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.data-express.ru>.

2. АБИС ALIS WEB [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ineak.by/catalogue/view-250?menu_id=73.

3. Базылева-Ланько, С. А. Завтрашний день облачных технологий в современной библиотеке / С. А. Базылева-Ланько // Вестн. Библиотечной ассамблеи Евразии. – 2015. – № 2. – С. 67–69.

4. Бахтурина, Т. А. От MARC 21 к модели BIBFRAME: эволюция машиночитаемых форматов Библиотеки Конгресса США / Т. А. Бахтурина // Науч. и техн. б-ки. – 2018. – № 3. – С. 62–70.

5. Бережная, К. С. Использование облачных технологий в публичных библиотеках Украины / К. С. Бережная // Науч. и техн. б-ки. – 2017. – № 11. – С. 30–37.

6. Воройский, Ф. С. Информатика: энцикл. систематизированный словарь-справочник: введение в современные информационные и телекоммуникационные технологии в терминах и фактах / Ф. С. Воройский. – М. : Физматлит, 2006. – 768 с.

7. Воройский, Ф. С. Корпоративные автоматизированные библиотечно-информационные системы: состояние, принципы построения и перспективы развития : аналит. обзор / Ф. С. Воройский, Я. Л. Шрайберг. – М. : б. и., 2003. – 129 с. / Гос. публ. науч.-техн. б-ка России (ГПНТБ России).

8. Грибов, В. Т. Интеграция автоматизированных библиотечных систем с другими информационными сервисами и поставщиками ресурсов [Электронный ресурс] / В. Т. Грибов, С. В. Ефремов, Л. В. Левова. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2016/disk/vtvo.pdf>.

9. ИРБИС. Система автоматизации библиотек [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.elnit.org/index.php?id=35&Itemid=108&option=com_content&view=article.

10. Рожнов, В. И. Переход на российское программное обеспечение в библиотеках / В. И. Рожнов, Ю. В. Смирнов // Науч. и техн. б-ки. – 2018. – № 2. – С. 26–36.

11. Самсонова, М. В. Комплексный подход к автоматизации библиотек с помощью линейки программных продуктов «1С:Библиотека» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2018/disk/042.pdf>.

12. Соколинский, К. Е. Новая технология создания сводных каталогов и корпоративных электронных библиотек в J-ИРБИС 2.0 : Вестн. Ассоциации ЭБНИТ. Вып. 16 / К. Е. Соколинский // Науч. и техн. б-ки. – 2015. – № 11. – С. 83–100.

13. Сукиасян, Э. Р. Развитие автоматизированных библиотечных технологий в России: мысли об ожидаемом, но неосуществленном / Э. Р. Сукиасян // Науч. и техн. б-ки. – 2017. – № 4. – С. 34–43.

14. Тимошенко, И. В. Система поддержки электронных читательских билетов САБ ИРБИС64 – возможности интеграции: Вестн. Ассоциации ЭБНИТ. Вып. 17 / И. В. Тимошенко // Науч. и техн. б-ки. – 2016. – № 11. – С. 127–131.

15. Фисенко, Л. В. Автоматизированная библиотечно-информационная система Национальной библиотеки Беларуси / Л. В. Фисенко // Современные информационные технологии в Национальной библиотеке Беларуси : сб. ст. / сост. А. А. Шереметьева ; редкол.: Л. Г. Кирюхина [и др.]. – Минск, 2008. – С. 39–43.

16. Яцэвіч, М. А. Рынак АБІС Беларусі: структурна-функцыянальны аналіз / М. А. Яцэвіч // Бібліятэчны свет. – 2002. – № 3. – С. 35–40.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў прадугледжвае работу студэнтаў з навуковай, вучэбна-метадычнай літаратурай, нарматыўна-тэхнічнай і тэхналагічнай дакументацыяй. Яна ўключае таксама падрыхтоўку да семінарскіх заняткаў, заліку і выніковага экзамену.

Самастойная работа (пры неабходнасці) таксама ўключае завяршэнне выканання лабараторных работ, якія распачаты ў вучэбнай аўдыторыі.

Самастойная работа выконваецца ў любой рэкамендаванай форме па адной з тэм, пералік якіх змешчаны ў вучэбна-метадычным комплексе па вучэбнай дысцыпліне. Яна павінна мець тытульны ліст, асноўную частку і спіс літаратуры.

Тэматыка самастойнай работы з'яўляецца абавязковай, але студэнт мае права звузіць ці пашырыць абраную тэму.

Пры абмеркаванні вынікаў СРС асаблівую ўвагу неабходна звяртаць на засваенне студэнтамі інтэграванага выканання бібліятэчна-інфармацыйных працэсаў у асяроддзі АБІС; тэхналагічных асаблівасцей аўтаматызаваных бібліятэчных сістэм, якія выкарыстоўваюцца ў бібліятэках Беларусі; новых падыходаў у выкарыстанні сучасных інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій і сродкаў забеспячэння функцыянавання сістэмы; карпаратыўнага ўзаемадзеяння розных АБІС; арганізацыі работы персаналу.

Рэкамендаваныя сродкі дыягностыкі

Для дыягностыкі прафесійных кампетэнцый, выяўлення ўзроўню засваення ведаў і ўменняў па дысцыпліне рэкамендаваны наступны інструментарый:

- выкананне лабараторных работ;
- падрыхтоўка прэзентацый;
- напісанне рэфератаў па асобных тэмах дысцыпліны;
- вуснае апытанне студэнтаў на семінарскіх занятках і індывідуальна па распрацаваных тэмах;
- групавыя абмеркаванні найбольш складаных пытанняў вучэбнай дысцыпліны;

- напісанне дакладаў на навуковыя канферэнцыі па асобных тэмах дысцыпліны;
- прамежкавае тэсціраванне па раздзелах, а таксама па дысцыпліне цалкам;
- залік, экзамен.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Вучэбнае выданне

**АЎТАМАТЫЗАВАННЯ
БІБЛІЯТЭЧНА-ІНФАРМАЦЫЙНЫЯ СІСТЭМЫ**

*Вучэбная праграма
ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць
(па напрамках)*

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар Л. М. Мельнік

Падпісана ў друк 2021. Фармат 60x84^{1/16}.
Папера офісная. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 1,33. Ул.-выд. арк. 0,81. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ